

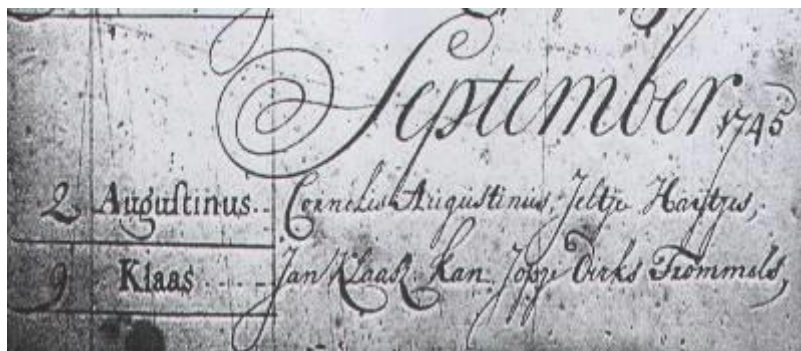
2. Onderzoek en bronnen

Het zoeken naar familiegegevens betekent het doorzoeken van archieven. Dat is voor onze familie Kan vooral het archief van de gemeente Zaanstad. Tot 1875 woonden onze Kannen voornamelijk in de Zaanstreek, daarna voornamelijk in Noord-Holland en pas in de loop van de twintigste eeuw verhuisde men ook naar plaatsen in de rest van Nederland, andere landen en zelfs andere werelddelen.

Als we bij het heden beginnen met ons onderzoek dan is de periode na de Tweede Wereldoorlog eigenlijk de moeilijkste. Er zijn voldoende archieven beschikbaar, maar ze zijn vanwege privacywetgeving niet toegankelijk. Informatie over deze periode is alleen te krijgen via contacten met nu levende Kannen en eventueel uit dagbladen waarin een rubriek "burgerlijke stand" is opgenomen.

Tot 1940 kunnen we gebruik maken van het bevolkingsregister. In dit register werden eerst (vanaf ca. 1875) door middel van kaarten per adres en later (ca. 1900-verschilt per gemeente) door middel van kaarten per gezin of per persoon, de nodige gegevens op het gemeentehuis geadmistreerd. Bovendien is er de burgerlijke stand waarin geboorte-, huwelijks- en overlijdensakten te vinden zijn. Verder is er nog informatie te vinden in registers van alleenstaanden, van binnengekomen en vertrokken personen, in volkstellingboeken, in bijlagen bij de trouwakten enzovoort. Een groot deel van deze informatiebronnen is beschikbaar vanaf 1811. Nadat Nederland in 1810 door Napoléon werd ingelijfd bij Frankrijk werd de gemeentelijke administratie hier opgezet naar Frans voorbeeld.

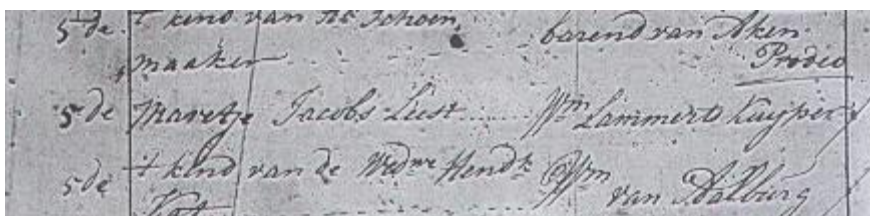
Voor 1811 zijn we voornamelijk afhankelijk van de kerkarchieven en deze archieven werden niet bijgehouden om een bevolkingsadministratie beschikbaar te hebben, maar simpel om te weten wie wanneer was gedoopt, getrouwd of overleden. Men noteerde dus ook niet veel meer dan de datum van de gebeurtenis en de namen van de betrokkenen.

In dit fragment van een doopboek zien we de doopdatum, de naam van de dopeling en de naam van de ouders. Omdat noch adres, noch doopdata of leeftijd van de ouders vermeld zijn en personen met dezelfde voor- en

achternaam voorkomen, is het niet altijd eenvoudig vast te stellen om welke Klaas, Jacob of Pieter het gaat. Zeker niet als in oudere archieven geen achternaam meer wordt vermeld.

In de begraafboeken is de informatie vaak nog beperkter. Alleen de naam van de overledene en de naam van de aangever (vaak een buurman) staan dan vermeld.

Het overlijden van Maartje Leest op 5 augustus 1797, de vrouw van Klaas (1745-1800)

Kortom het vaststellen van familieverbanden van voor 1811 heeft veel weg van het maken van een kruiswoordpuzzel. Het gaat om het combineren van gegevens, het wegstrepen van onmogelijkheden en soms komen we niet verder dan het uitkiezen van het meest waarschijnlijke.

In het geval van de familie Kan gaat het om de doop-, trouw- en begraafboeken van de Gereformeerde kerk in Oostzaandam. Helaas zijn van bepaalde periodes geen gegevens beschikbaar. Boeken zijn niet bewaard, misschien bij een brand verloren gegaan of op een andere manier verdwenen. Dat beperkt de mogelijkheden om onze stamboom compleet te maken. Er zijn echter nog andere archieven die we kunnen gebruiken.

Aan het eind van de zeventiende eeuw zaten de Zeven Verenigde Nederlanden nogal krap bij kas vanwege grote uitgaven als gevolg van een aantal oorlogen (vooral) tegen Engeland. Daarom deden de Staten van Holland op 15 november 1695 een voorstel om een belasting (impost) op trouwen en begraven in te voeren. Het voorstel werd aangenomen. De nieuwe wet kende vijf klassen namelijk:

Eerste klasse:

Dertig gulden voor al degenen die ambten bekleden met een jaarinkomen van 800 gulden of hoger of een vermogen bezaten van 12.000 gulden of meer.

Tweede klasse:

Vijftien gulden voor iedereen die per jaar tussen de 400 en 800 gulden verdiende of een vermogen had van tussen de 6.000 en 12.000 gulden.

Derde klasse:

Zes gulden voor iedereen met een jaarinkomen van 200 tot 400 gulden of een vermogen tussen de 2.000 en 6.000 gulden.

Vierde klasse:

Drie gulden voor iedereen die minder dan 200 gulden per jaar verdiende of een vermogen had van minder dan 2.000 gulden.

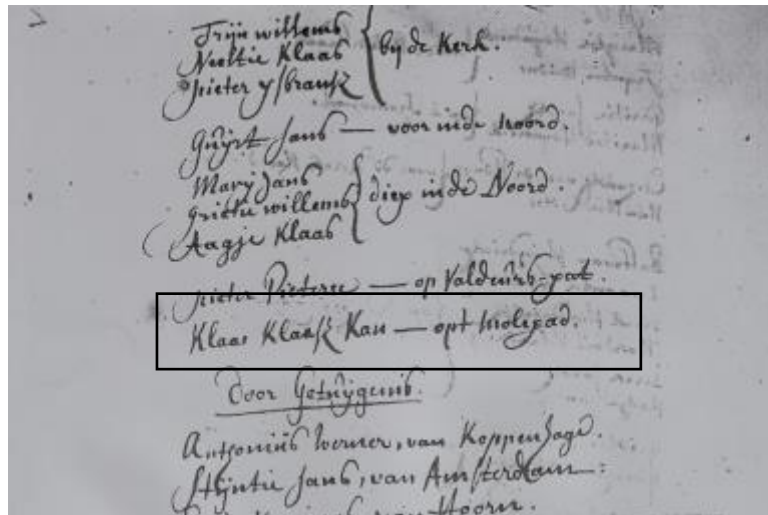
Pro Deo (gratis):

Voor onvermogens.

Er werd geadministreerd wie belasting betaald had en deze overzichten zijn bewaard gebleven. Hoewel de gegevens daarin ook minimaal zijn, noteerde

een overijverige schrijver soms wel eens iets extra's. Bij het overlijden van Neeltje Bakker in 1803 staat bijvoorbeeld: "De huisvrouw van Pieter Kan". Combinatie van gegevens uit het begraafboek en de impostlijst (overzicht begraafbelasting) levert soms ook informatie op.

Niet-kerkelijke archieven zijn ook een goede bron van informatie: bijvoorbeeld de archieven van notarissen en de archieven van de rechterlijke macht. Notarissen speelden, net als vandaag, een rol bij de verkoop van huizen en het opstellen van testamenten. Bij de rechtbank werd onder meer vastgelegd wie de voogdij over de kinderen kreeg na het overlijden van een of beide ouders. Ook in verslagen van de kerkenraadvergaderingen kunnen we gegevens vinden over de verschillende families Kan. In de verslagen van de kerkenraad van de Gereformeerde kerk van Oostzaandam wordt bijvoorbeeld vermeld, wie wanneer belijdenis deed. Soms wordt het adres genoemd. Daardoor weten we dat een Klaas Klaaszoon Kan in 1697 ongeveer eenentwintig jaar oud was (de leeftijd waarop de belijdenis meestal plaats vond) en op het "Molepad" woonde.

De bladzijde uit het kerkenraadboek waarin wordt vermeld, dat Klaas Klaaszoon Kan op 30 juni 1697 belijdenis doet voor de Gereformeerde kerk van Oostzaandam.

Dit boek bevat niet alleen een overzicht van de relaties tussen verschillende Kannen families. Er is ook een poging gedaan te beschrijven hoe de wereld om hen heen er uit zag, hoe men zijn brood verdiende en waar men woonde. Veel informatie daarvoor komt uit notariële akten. Het Rijksarchief Noord-Holland in Haarlem heeft een index van namen die voorkomen in notariële akten uit deze provincie en dat maakt het makkelijk vrij vlot akten te vinden waarin een lid van de familie Kan een rol speelt.

Een aantal malen heb ik belevenissen van leden van de familie Kan beschreven tijdens gebeurtenissen die plaats vonden op en rond de Dam in Zaandam (Hoofdstuk: "Wonen en Werken"). Het moge duidelijk zijn dat, hoewel de gebeurtenissen echt hebben plaats gevonden, de reacties van Kannen daarop zuiver fantasie zijn. De beschrijving van de gebeurtenissen is voornamelijk gebaseerd op het boek "De glorie van Zaandam" van P.N.Helsloot en op dagboeken uit de betreffende periode.

Tenslotte zijn er nog talloze andere bronnen gebruikt voor aanvullende informatie. Een overzicht daarvan is te vinden in het hoofdstuk "Noten en literatuur". Vaak wordt in onderzoeksverslagen een verwijzing naar noten aangegeven met kleine cijfers in de tekst. Nadeel daarvan is dat de leestekst daardoor voortdurend wordt onderbroken. Ik heb een andere oplossing gekozen. In het gedeelte waar de noten, per hoofdstuk en per bladzijde, zijn vermeld, wordt steeds een deel van de zin herhaald waarop de noot betrekking heeft. Zo is er geen verstoring van de tekst en toch een mogelijkheid om gegevens te verifiëren. Ook de herkomst van gebruikte afbeeldingen is daar aangegeven.

Waar wordt verwezen naar kerkboeken of andere archiefstukken gaat het, als daarbij het betreffende archief niet vermeld wordt, altijd om stukken uit het archief van Zaanstad en wat de kerkboeken betreft altijd om boeken van de Gereformeerde Oostzijderkerk in Zaandam. Komt de informatie uit boeken van een andere kerk of uit een andere plaats dan zijn bij de noten die bijzonderheden vermeld.

Regelmatig wordt geciteerd uit documenten. Deze citaten zijn herkenbaar aan de cursieve tekst en aanhalingstekens. Om de leesbaarheid te bevorderen is de interpunctie, waar nodig, aangepast.

In sommige hoofdstukken wordt (bijvoorbeeld bij de executie van een testament) vermeld wat een geldbedrag van toen, nu waard zou zijn. Zo'n vergelijking is slechts een benadering van de werkelijke waarde van het bedrag. Waar mogelijk heb ik een ander bedrag als vergelijking opgenomen (bijvoorbeeld de prijs van een huis).

Op zoek nu naar de familie Kan. Zoals gebruikelijk beginnend bij het begin. Een begin dat ligt in het einde van de zeventiende eeuw, in Oostzaandam.

De dam in de Zaan (1673)